

Alkopop Vergilerinin Gençlerin Alkol Tüketimi Üzerine Etkileri ve Etkinliğinin Değerlendirilmesi

Evaluation of the Effects and Effectiveness of Alcopops Taxes on Juvenile Alcohol Consumption

Yrd. Doç. Dr. Filiz Ekinçi - Yrd. Doç. Dr. Deniz Turan

Öz

Özellikle ergenler arasında popüler bir içecek olan alkopoplar, yüksek derecede tatlandırılmış ve önceden karıştırılmış alkollü içeceklerdir. Bu yeni tür içeceğin başarısı, şekerli tadı, moda uyumlu özel dizaynı, ergenlere uygun reklamı ve imajla ilişkilendirilmesine bağlanmaktadır. Bu içecek imajı gençleri çekmekte ve sonuçta genç yaşta alkole başlamaya neden olmaktadır. Gençler arasında artan alkopop tüketimi, küçük yaşta erken alkol kullanımını teşvik ettiği ve daha çok içmelerine neden olduğu için eleştirilmektedir. Gençlerin sağlığı dikkate alınarak birçok ülkede alkopoplar üzerinden özel vergi alınması uygulamaları artmıştır. Bu vergiler alkol tüketimini azaltmanın yanında ek olarak devlet gelirlerini de arttırmaktadır.

Yapılan çalışma, alkopop türü içeceklerin temel özelliklerini, vergilendirilme nedenlerini ve alkopop vergilerinin alkol tüketimi üzerindeki etkisini açıklığa kavuşturmayı amaçlamaktadır. Alkopop türü içecekler üzerinden alınan vergilerin etkinliğinin incelendiği bu çalışmanın bulguları şunlardır; Genç bireylerde alkol tüketiminin fiyat esnekliği, yaşlılara göre daha fazladır. Alkopop vergisi sonrasında bireylerin alkopop içeceklere olan talepleri azalmakta ancak vergi sonrası alkopop tüketimindeki azalma, diğer alkollü içeceklerin tüketiminin artması ile ikame edilmektedir. Alkopop vergilerinin alkolle ilgili zararları ve alkol tüketimini azaltmadaki rolü sınırlı düzeydedir. Alkolle ilgili sorunlardan koruyacak etkili bir alkol politikası, belirli alkol tüketimi üzerine özel müdahaleler yerine, toplam alkol tüketim miktarını azaltmaya yönelik müdahaleleri içermelidir.

Anahtar Kelimeler: Alkopop, Vergi Artırımı, Alkollü İçecekler, Tüketimin Kısılması, İkame Etkisi, Gençlerde İçme Problemleri

Abstract

Alcopops, the popular drinks especially between the young people, are alcoholic drinks which are highly sweetened and mixed before. The success of this new drink is based on its taste with sugar, special design appropriated to trend, advertisement for the young people and image. The image of this drink attracts the young people and then causes to begin alcohol early in life of them. The increasing of alcopops consumptions between the young people is criticized due to encourage alcohol consumption in earlier age and cause to consume more alcohol. With considering the health of the young people, the collecting of private taxes from alcopops has gradually become widespread in many countries. These taxes not only reduce alcohol consumption but also increase the public revenues.

The purpose of the current study is to clarify the fundamental properties of alcopops, the reasons of tax over alcopops and the effects of alcopops taxes on alcopops consumptions. The findings of this study investigated the taxes over alcopops are as follows: Price elasticity of alcohol consumption in the young people is more than the elders. Afterwards the taxes of alcopops, people's demands to alcopops decrease however this reducing is replaced by increasing of the other alcoholic drink consumptions. Thus, the role of the alcopops taxes in the reducing of alcohol's damaging and alcohol consumption is quite limited. Finally, an efficiency alcohol policy should include the interventions which intend to reduce the quantity of whole alcohol consumption instead of the specific interventions for some kind of alcohol drinks.

Keywords: Alcopops, Tax Hikes, Alcoholic Beverages, Limiting Consumption, Substitution Effect, Juvenile Drinking Problems

Giriş

1990'ların sonlarına doğru piyasaya sürülen alkopol, genellikle içerdiği alkolün tadını gizleyen tatlı bir içecek olarak kabul edilmektedir. Alkopol modaya uygun tasarlanmakta, özel pazarlama ve reklam stratejileri kullanılarak satışı sunulmaktadır. Alkopolün öncelikli hedef kitlesi, ergen ve genç bireylerdir. Ergen bireyler, tadı tatlı olan alkopolün içerdiği alkolü algılamamakta ve sarhoşluk gibi sonuçları olduğunu düşünmemektedir. Gençler arasında küçük yaşta artan alkopol tüketimi, ergenlerde özellikle kızlarda küçük yaşta alkolle başlamalarına ve daha çok içmelerine neden olduğu ileri sürülerek eleştirilmektedir.

Son yıllarda gençler arasında artan alkol tüketimini azaltmak, tartışmasız acil bir ihtiyaç haline gelmiştir. Alkol tüketimini azaltmak için devlet açısından en etkili stratejilerden biri, vergileri kullanarak alkol tüketimini sınırlamaktır. Bu tür müdahaleler, belirli dışsal maliyetleri olan malların tüketimini azaltmak için vergileri bir araç olarak gören seçmenler ve politikacılar tarafından desteklenmektedir. Birçok ülkede, gençlerin sağlığı dikkate alınarak alkopol türü içecekler üzerine ilave vergiler konularak, gençlerin alkol tüketiminin azaltılması amaçlanmıştır. Bu vergiler alkol tüketimini azaltmanın yanında ek olarak devlet gelirlerini de arttırmaktadır. Ancak gençlerin alkol tüketimini azaltmak amacıyla sadece alkopol türü içeceklerden ilave vergilerin alınması ise tartışmalı bir uygulamadır.

Çalışmanın amacı, alkopol türü içeceklerin temel özelliklerini ve ortaya çıkardığı ekonomik ve sosyal etkileri açığa kavuşturmak suretiyle alkopol üzerinden alınan vergilerin alkol tüketiminin sıklığı ve miktarı, alkolle ilgili negatif sonuçları önlemede ki etkinliğini analiz etmektir. Çalışmada, alkopol türü içeceklerin temel özellikleri ve vergilendirilme nedenleri açıklanarak, çeşitli ülkelerdeki alkopol vergisi uygulamalarına değinilmiş ve alkopol türü içecekler üzerinden alınan vergilerin alkol tüketimini önlemedeki etkinliği incelenmiştir.

Alkopol içeceklerin Temel Özellikleri

Uluslararası terminolojide tatlandırılmış alkollü içecek (flavoured alcoholic beverages), önceden karıştırılmış içecek (premix drinks), alkol kullanmaya hazırlayıcı içecekler (ready to drink-RDT) olarak da adlandırılan alkopol, tatlı içecekler ile alkollü içkilerin önceden karıştırılarak hazır olarak satışı sunulduğu alkollü içeceklerdir (Müller vd., 2010 ; Metzner, 2007).

Alkopol, soda, limonata ve meyve suyu gibi alkolsüz içecek tadları taklit edilerek üretilmektedir (Metzner ve Kraus, 2008, s.230). Genellikle meyve suyu ya da sodaya benzeyen parlak renkli sıvı halindedirler ve göz alıcı parlak renkli paketleri ve yazıları bulunmaktadır (DFAA, s.1.).

Alkopol türü içeceklerin başlıca iki türü bulunmaktadır. Gençler arasında tüketimi yaygın olan alkopol, şekerli içecekler ile fermente edilmiş çözeltilinin (az alkollü içkilerin) damıtılması yoluyla üretilen rakı, rom, votka, cin, vermut, kanyak, tekila ve viski gibi alkol oranı yüksek içkilerin (Spirit) karıştırılması ile hazırlanmaktadır. Şekerli içecekler ile damıtılmış alkolden üretilen bu türdeki alkopol, hacimce %5 ile %7 arasında alkol içermektedir (Wicki vd., 2006, s.522-523). Alkopol üzerinden alınan vergiler genellikle bu kapsamda üretilen ürünleri içermektedir.

Alkopol türü içeceklerin diğer türü ise şeker ya da nişasta içeren ürünlerin fermente edilmesi sonucu elde edilen (bira, şarap gibi) az alkollü içkiler (Özçelik ve İç, 1998, s.17) ile şekerli içeceklerin karışımı ile elde edilmektedir. Bu ürünlerde alkol tadını gizlemek zordur. Alkopol türü içecekler üzerinden alınan vergiler, çoğunlukla fermente alkolden üretilen bu türdeki alkopolü kapsamamaktadır.

Alkopol genellikle 14-19 yaş grubundaki ergenleri ve gençleri cezbetmektedir ve bu yaş gurubu için en popüler iecedir. Bundan dolayı alkopolün üretimi, fiyatı, paketleri ve satış teknikleri diğer alkollü içeceklerden farklı olup ergenleri ve gençleri hedef almaktadır (Metzner ve Kraus, 2008, s.230). Gençlere uygun hale getirmek için özel pazarlama ve reklam stratejisi kullanılmaktadır. Paketlemede çekici yapay renkler kullanılmakta ve modaya uygun, asi, anti sosyal bir hava ve isimler verilmektedir. Eğlenceli ve sosyal olarak onay alan bir yapıya sokulmaktadır. Ayrıca Alkopol'lar ile gençlik imajı arasında bağ kurulmakta ve göreceli yüksek fiyatı ile prestijli, herkesin kullanamayacağı bir içecek havası verilmektedir. Sonuçta bu içecekler gençler arasında daha iyi bir imaj ve farklı görülme aracı olarak algılanmaktadır (Metzner ve Kraus, 2008, s.230).

Alkopol içeceklerin Vergilendirilme Nedenleri

Yönetimler tarafından vergilerin kullanılarak *yasal ve yaygın tüketilen* ancak negatif dışsallıklara sahip olan alışkanlıklar üzerinden vergi alınması, pratikte kabul gören bir uygulamadır. Toplumca uygun görülmeyen

erdemsiz malların tüketimi üzerine konulan ve kişileri tüketimden vazgeçirerek tüketimi kısıtlamaya veya olumsuz dışsallığı azaltmayı amaçlayan vergilere, tüketimi kısıtlayıcı vergi (sumptuary tax) ya da tüketimi düzenleyici vergiler (regulatory taxes) adı verilmektedir. (Yelvington, 1997, s.234). En önemli örnekleri alkol, tütün ve kirlilik vergileridir (Hyman, 1999, s.146).

Alkopoplar türü içecekler üzerine ilave vergiler konulmasının en önemli nedenlerinden biri gençlerin sağlığı açısından önemli ölçüde tehdit unsuru olan alkopopların vergilendirilmesi suretiyle bu ürünlere olan talebi azaltmaktır (Doran ve Digiusto, 2011). Bunun nedeni, 1990'ların ikinci yarısında İskoçya, Galler ve İngiltere'de başlayarak kıta Avrupası ülkelerine hızlı şekilde yayılan (Metzner ve Kraus, 2008, s.230) ve özellikle gençler arasında popüler olan alkopop türü içeceklerin gençlerin alkole başlamasına yol açması ve alkol düşkünlüğünün gittikçe artmasının sebebi olarak görülmesidir. Romanus'un İsveç'te (Romanus, 2000, s.618), Roberts'in Galler'de (Roberts vd., 1999, s.13) yaptıkları çalışmalarda Alkopops'a başlamanın ergenlerde toplam alkol tüketiminin artmasından sorumlu olduğu sonucuna varmışlardır. 2003 yılı Avrupa Okullararası Proje verilerine göre, 15-16 yaş gurubu öğrencilerde alkopop kullanımı Polonya'da %6 ile Kıbrıs ve Man Adalarında %62 arasında değişmektedir (Metzner ve Kraus, 2008, s.230).

Alkopoplar, erken yaşta alkol kullanımına yol açmasının yanısıra, daha sık ve sarhoşluğa yol açan devamlı alkol tüketiminden sorumlu tutulmaktadır (Crawford ve Allsop, 1996, s.1397). Ergen bireyler alkopopların damıtılmış sert alkollü içkiler kadar güçlü alkol içermediğini düşünmekte (Metzner ve Kraus, 2008, s.231) ve sarhoşluk gibi fiziksel sonuçları olmayan içecekler olarak görmektedirler (Leeming vd., 2002, s.171). Ayrıca alkol kullanımı ile ilgili ikincil sorunlar da ortaya çıkmaktadır. Alkopop kullananların, damıtılmış sert alkollü içecekleri kullananlara göre daha az risk, bira içenlere göre daha çok risk taşıdıkları ifade edilmektedir. Alkopop kullananlar, kullanmayanlara göre agresif ve anti sosyal davranışlara sahiptirler. Alkopop kullananların kullanmayanlara göre daha çok fiziksel çatışmaya girdikleri, zayıf okul başarısı gösterdikleri ve diğer uyuşturucu maddeleri kullanım riskinin arttığı savunulmaktadır. Bu negatif dışsallığa sahip davranışlar, alkopop türü içeceklerin vergilendirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. (Wicki vd., 2006, s.522-523).

Alkopop türü içeceklerin aşırı tüketimi, bireyde sağlık sorunlarına yol açmakta ve ayrıca ekonomik ve sosyal kaynakların tükenmesine neden olmaktadır. Çok fazla alkol alanlar, az ya da hiç alkol almayanlara göre birçok riskli durumla karşılaşmaktadırlar. Alkol bağımlılığı trafik kazalarının başlıca sebeplerindendir ve birçok ciddi suç alkol ile ilişkilidir (Black ve Mohamed, 2006, s.131). Avustralya'da alkollü şekilde araba kullananların oranı %35'i bulmaktadır. %25'i alkollü iken bireylerle sözlü tartışmaya girmekte, % 7'si ise mülklere zarar vermektedir (Srivastava ve Zhao, 2010). Ohio'da Alkopops'ların gençler tarafından tüketiminin tahmini maliyeti her yıl 449.950.000 dolardır (DFAA, s. 2).

Alkopop türü içecekler üzerinden vergi alınmasının önemli bir diğer nedeni de, vergilerin söz konusu içeceklerin maliyetini artırması sonucu kişilerin taleplerinin azalmasına ve gelirlerini daha verimli alanlarda kullanmalarına yol açmasıdır. Vergi etkinliğinin nedeni alkol tüketiminin fiyat esnekliğidir. Diğer bir ifade ile parakende fiyatlarındaki değişimler doğrultusunda tüketicilerin alkol tüketimindeki değişikliklerdir. Genç bireylerde alkol tüketiminin fiyat esnekliği yaşlılara göre daha esnektir. Çünkü mali kaynakları daha sınırlıdır (WHO, 2004). Bu nedenle genç bireyler fiyat değişimlerine karşı daha duyarlıdır (Chaloupka vd., 2002, s.31).

Alkopop vergileri, alkol tüketimini azaltmanın yanında ek olarak devlet gelirlerini de arttırmaktadır ve devletin diğer vergileri (gelir, kurumlar vergisi vb) artırmasına yönelik duyulan ihtiyacı azaltmaktadır. Buradan elde edilen gelir ile alkopop kullanımının bireyin kendisine ve üçüncü kişilerde meydana getirdiği negatif dışsallıkların yol açtığı refah kaybı finanse edilebilir. Alkollü içeceklerin vergilendirilmesi ve buradan elde edilen gelirin bütçe dengesi ya da alkol tedavi merkezleri gibi alkole bağlı sağlık sorunlarını azaltmasına yönelik kulanılması, hükümetler tarafından desteklenmektedir. Örneğin alkol vergilerinden sağlanan gelir ile alkol bağımlılarının tedavi masrafları karşılanabilir. Avustralya devleti alkopop vergisine gerekçe olarak, sağlık koruma programlarına kaynak yaratmayı göstermiştir (Doran ve Shakeshaft., 2008, s. 701).

Çeşitli Ülkelerde Alkopop Vergisi Uygulaması

Alkopopların, içerdiği alkollü maskeleyiği ve gençlerin, özellikle genç kızların alkole erken yaşta başlamasına, daha çok ve sık içmelerine neden olduğu yönündeki

kaygıların tartışıldığı bir çok ülkede (Almanya, Fransa, İsviçre, Avustralya, Hollanda vd.) alkopolar üzerine ilave bir vergi konulmuştur (Müller vd., 2010).

Örneğin, 2008 yılında Avustralya federal devleti, özellikle genç bireyler arasında aşırı alkol tüketimini azaltmak amacıyla ulusal bir strateji ilan etmiştir. Bu stratejinin bir parçası olarak Nisan 2008'de alkopol vergisi kabul edilerek yürürlüğe sokulmuştur. Bu verginin yürürlüğe girişi ile alkopol olarak da adlandırılan damıtılmış RTD içeceklerin vergileri yeniden belirlenmiştir. Avustralya'da RTD içeceklerin büyük kısmı damıtılmış bazlı, bir kısmı da şarap bazlı satılmaktadır. Bu vergi, şarap bazlı olanlara konmamış ve sadece damıtılmış bazlı RTD içecekler üzerinden, bu ürünlerin içerdiği alkol miktarına göre değil, toptan satış fiyatına %29 oranında uygulanmıştır. Vergi sonrası damıtılmış RTD tüketim vergisi ile sert alkollü ürünlerin tüketim vergisi oranları eşitlenmiştir. Bu vergi artışının sonrasında saf alkolün litresi 9.36 Avustralya dolarından 66. 67 Avustralya dolarına yükselerek imalat fiyatı yaklaşık %70 oranında artış göstermiş ve sonuçta perakende satış fiyatı önemli ölçüde artmıştır. Avustralya federal devleti, alkopol vergisine gerekçe olarak; sağlık koruma programlarına fon oluşturmayı ve RTD tüketiminin azaltılmasını, özellikle de diğer içeceklere göre daha çok RTD tüketen genç kadınların aşırı alkol tüketiminin azaltılmasını göstermiştir (Doran ve Digusto. 2011).

İsviçre'de ise 1 Aralık 1997 tarihinden itibaren Alkopol olarak adlandırılan bu tatlı alkollü içecekler İsviçre Alkol Yasasında yer almıştır. Bu düzenlemenin sonucu olarak, bu içeceklerin 18 yaşın altındaki bireylere satışı yasaklanarak, yüksek alkollü içecekler gibi vergilendirilmesine başlanılmıştır. Bu ürünler üzerindeki belirgin vergi artışı nedeniyle, alkopoların satışları önemli ölçüde azalmıştır. Ancak 1 Temmuz 1999 tarihinde yüksek alkollü içecekler üzerinde sabit vergi uygulamasına geçilmesi nedeniyle, bu içecekler üzerindeki vergiler önemli ölçüde azalmış ve sonuçta alkopoların fiyatları oldukça düşerek yine cazip bir içecek haline gelmiştir (SFA, s.4). Alkopoların son yıllarda gençler arasında daha da fazla popüler hale gelmesinin sonucu olarak, İsviçre hükümeti alkopolara yönelik özel bir vergiyi 2003 yılında onaylamış ve bu vergi, 1 Şubat 2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Alkopol türü içecekler üzerinden alınan bu vergi, alkol vergisi ile karşılaştırıldığında dört kat daha fazladır. Böylece alkopolar üzerinden saf alkolün

litresi başına 116 frank tahsil edilmektedir. Bu da %5.6 oranında alkol içeren 275 ml standart şişede 1.80 franka tekabül etmektedir (Das Schweizerische Steuersystem, 2011).

Almanya'da federal düzeyde uyuşturucu ve bağımlılık eylem planı 2003 yılında kabul edilmiş ve alkol, bu stratejinin bir bölümü olarak yer almıştır. Bu bağlamda Almanya'da, 1997 yılında çıkarılan Ulusal Alkol Kanunu, 2003 yılında "Gençliği Koruma Kanunu" olarak revize edilmiştir. (http://www.yesilay.org.tr/wp-content/uploads/Raporlar/ab_de_alkol_kontrolu_konsey_karari.pdf, Erişim Tarihi 3 Aralık 2012). Gençleri Alkolün ve Tütünün Tehlikelerinden Koruma Kanunu kapsamında ise alkopol türü içeceklere yönelik alkopol vergisi adı altında özel bir tüketim vergisi yürürlüğe sokulmuştur. Alkopol vergisi, tatlı içecekler ile yüksek alkollü içkilerin karıştırılarak hazır şekilde satışa sunulan ve yaklaşık % 1.2 ile % 10 oranında alkol içeren bu içeceklerin vergilendirilmesi amacıyla Almanya'da 1 Temmuz 2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Vergi saf alkolün hektolitresi başına 5.550 €, %5.5 oranında alkol içeren 275 ml standart şişede şişe başına ise yaklaşık 84 cent olarak belirlenmiştir (Steuern von A bis Z, 2011, s. 37). Alkopol vergisi ile bu tür içeceklerin maliyetleri ve böylece satış fiyatlarını arttırarak, gençlerin alkopol tüketiminin azaltılması amaçlanmıştır

Fransa'da alkopolara yönelik vergi 1 Ocak 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Vergi miktarı saf alkolün hektolitresi başına 11.100 €, %5.5 oranında alkol içeren 275 ml standart şişede ise şişe başına yaklaşık 1.68 € olarak belirlenmiştir. Hollanda'da ise 1 Haziran 2005 tarihinden itibaren alkopol vergisi uygulamaya başlanmıştır. Vergi %5.5 oranında alkol içeren 275 ml standart şişede şişe başına yaklaşık 52 cent olarak belirlenmiştir (Bundesministerium der Finanzen, 2005, s.10-11).

Alkopol Vergisinin Alkol Tüketimini Önlemedeki Etkinliği

Öncelikli hedef kitlesi ergen ve genç bireyler olan alkopoların, küçük yaşta erken alkol kullanımını teşvik etmesi nedeniyle, gençlerin sağlığı dikkate alınarak, yukarıda açıklandığı üzere bir çok ülkede alkopolar üzerine ilave vergiler konulması uygulamalarına gidilmiştir. Bu suretle özellikle genç bireylerin alkopol tüketimi dolayısıyla alkol tüketiminin azaltılması hedeflenmiştir.

Alkopol ürünlerinin fiyatı, ergenlerin alkopol tüketimini sınırlamada büyük öneme sahiptir. Genç bireyler ürün fiyatlarına duyarlıdır ve fiyat artınca daha az tüketmeye başlamaktadırlar. Ergen bireylerin alkopol tüketim miktarı ve sıklığı, alkopol fiyatı ile ters orantılıdır. Alkopol üzerine ilave vergiler koyan ülkelerde vergi sonrası, alkopolun fiyatı artmış ve sonuçta bu ürünlerin satış miktarı azalmıştır (Chaloupka vd., 2002, s. 31).

Avustralya hükümeti Nisan 2008'de RDT ürünleri üzerindeki tüketim vergisini arttırdıktan sonra gençler arasında RDT tüketiminin azaldığı görülmüştür (Chikritzhs vd., 2009, s.293). Ancak yapılan bazı çalışmalarda RDT ürünleri üzerine ilave vergiler

konulmasının genç bireyler arasında RDT tüketimini azaltmasına karşın, alkopol tüketimini azaltmadığı, vergi sonrası genç bireylerin tercihlerini değiştirdiği yönünde bulgular elde edilmiştir. Örneğin, Doran ve Shakeshaft, genç bireylerin alkopol tüketiminde fiyatların inelastik olduğunu savunmakta ve alkopol tüketiminin Avustralya'da toplamda önemli ölçüde azalmayacağını çünkü, RDT içeceklerin piyasada biradan daha az satıldığını ve genç bireylerin büyük olasılıkla tercihlerini değiştireceğini ifade etmektedirler (Doran ve Shakeshaft., 2008, ss. 701-702).

Doran ve Digiusto tarafından yapılan çalışmada da aşağıdaki tablo 1'de görüldüğü üzere benzer şekilde sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 1. Avustralya'da Saf Alkopol Tüketiminde Kişi Başına Düşen Değişiklikler (2005-2009)

	Tüketim oranı:2005/2007	Tüketim oranı:2007/2009
Spirit bazlı RDT	1.16	0.71
Şarap bazlı RDT	1.16	1.15
Elma şarabı	1.12	1.21
Spirit	1.02	1.04
Şarap	1.00	0.99
Bira	0.99	0.99
Toplam saf alkopol	1.012	0.968

Kaynak: Doran ve Digiusto, 2011.

Tablo 1'de saf alkopol miktarına göre kişi başı alkopol tüketimi alkopol vergisinden önce ve sonraki iki dönem halinde verilmiştir. Vergi öncesi dönemde şarap, bira ve spirit'de kişi başı saf alkopol tüketimi sabit durmakta, elma şarabında %12 ve damıtılmış ve şarap bazlı RTD'de ise %16 artış göstermiştir. Toplam kişi başı saf alkopol tüketimi ise %1,2 artış göstermiştir. Vergi sonrası dönemde ise bira ve şarapta kişi başı saf alkopol tüketimi aynı kalmıştır, spirits tüketimi %4 artış göstermiş, şarap bazlı RTD tüketimi %15 artmış, elma şarabı tüketimi %21 artış göstermiş ve damıtılmış RTD tüketimi ise %29 azalmıştır. Toplam kişi başı saf alkopol tüketimi ise %3,2 (0.38 litre) azalma göstermiştir. Doran ve Digiusto, bu azalışın damıtılmış RDT'de kişi başı alkopol tüketimindeki 0.39 litrelik azalışa denk geldiğini ve 2007-2009 yılları arasında diğer içeceklerde meydana gelen artışın, bazı damıtılmış RDT içen bireylerin spirit almak yerine elma

şarabı ya da şarap bazlı RDT kullanmaya başladıkları şeklinde yorumlanmasının da mümkün olduğunu belirtmişlerdir.(Doran ve Digiusto, 2011).

Almanya'da da 18 yaşın altındaki gençlerin alkopol tüketimini azaltmak amacıyla Alkopol vergisi 2004 yılı Temmuz ayında uygulamaya konulduktan sonra, alkopol ürünlerinin perakende satış fiyatları yaklaşık olarak iki katına çıkmıştır. (Müller vd., 2010). Almanya Federal Sağlık Eğitim Merkezince 2005 yılında, 12-17 yaş arası genç bireylere yapılan anket çalışmasında, bu yaş grubunda alkopol tüketiminin alkopol vergisi sonrası önemli ölçüde azaldığı sonucuna varılmıştır. Bu 12-17 yaş arası genç kesiminde ayda en az bir kez alkopol tüketenlerin oranı 2004 yılında % 28 iken bu oran 2005 yılında %16 ya düşmüştür. Saf alkopol miktarı, sadece alkopol tüketen gençlerde 2004 yılında haftada ortalama 8.5 g iken

2005 yılında 4.2 g düşmüştür. 2004 kasımından beri alkopol tüketimi ortalama %3 azalmıştır. Bu durum alkopol tüketen gençlerde haftalık ortalama saf alkol miktarının 2.2 g indiğini göstermektedir. Bu düşüş hem genç kız hem de genç erkeklerde gerçekleşmiştir. Toplam alkol tüketim miktarında ise 12-17 yaş genç kesiminde önemli bir azalma meydana gelmemiştir (Bundesministerium der Finanzen, 2005, s.2-3).

Almanya'da 2003 ile 2007 yılları arasında ergen bireylerin içecek tercih ve alkol tüketimi değişiklikleri üzerinde alkopol vergisinin etkisinin değerlendirildiği

Müller ve diğerleri tarafından yapılan araştırmada ise Tablo 2 ve Tablo 3'te görüldüğü üzere vergi sonrası saf alkol tüketimine göre alkopol tüketiminin önemli ölçüde azaldığı, spirit tüketiminin önemli ölçüde artış gösterdiği, bira, şarap ve toplam alkol tüketiminde önemli bir değişikliğin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. (Müller vd., 2010).

Tablo 2'ye göre, 7 günlük sürede; alkopol tüketim hacmi 11.8 g azalırken, spirit miktarı 5.3 g artmıştır. Bira ve şarap tüketimi için ise hiçbir değişiklik olmadığı gözlemlenmiştir.

Tablo 2. Almanya'da Alkopol Vergisi Öncesi ve Sonrası Alkol Tüketimindeki Değişiklikler

Alkopol vergisi	7 günlük sürede alkol tüketimi (gr)				
	Bira	şarap	Spirit	Alkopol	Toplam
Yürürlüğe girmeden önce (2003)	43.3	13.4	14.1	25.4	88.6
Yürürlüğe girdikten sonra (2007)	46.7	13.1	19.4	13.6	82.7

Kaynak: Müller vd., 2010

Tablo 3. Almanya'da Alkopol Vergisi Öncesi ve Sonrası Öğrencilerin Alkollü İçecek Tercihlerindeki Değişiklikler (7 günlük sürede)

Alkopol vergisi	İçecek tercihi (%)			
	Bira	şarap	Spirit	Alkopol
Yürürlüğe girmeden önce (2003)	43.7	21.1	8.0	27.3
Yürürlüğe girdikten sonra (2007)	49.5	22.3	15.8	12.4
Fark	+5.8	+1.2	+7.8	-14.9

Kaynak: Müller vd., 2010

Tablo 3'e göre; alkopop tercih eden öğrencilerin oranı 2003'te %27.3 iken 2007'de %12.4'e düşmüştür. Ancak bira tercih eden öğrencilerin oranında %5.8'lik, spirit tercih eden öğrencilerin oranında ise %7.8'lik bir artış meydana gelmiştir.

Tablo 2 ve Tablo 3'den de görüleceği üzere alkopop tüketimi azalmış, ancak bira ve şarap tüketiminde önemli bir değişiklik olmamıştır. Buna karşın spirit içecek tüketimi önemli ölçüde artmıştır. Diğer bir ifade ile genç bireylerin alkopop tüketimi azalmasına rağmen diğer alkollü içkiler tüketimi artmıştır. Sonuçta bu durum alkopop tüketiminin azaltılmasında alkopop vergisinin tek başına etkin olmadığını, alkopopun bira ve şarap temelinde karışık alkollü içeceklerle ağırlıklı olarak ikame edildiklerini gösterdiği, ancak başka nedenlerin de bu duruma neden olabileceği ifade edilmiştir (Müller vd., 2010). Örneğin, alkopop vergisinin uygulandığı dönemde küresel finansal kriz yaşanmakta idi. Kriz dönemlerinde tüketicilerin fiyatlara genelde olduğundan daha çok duyarlı olması nedeniyle alkopop tüketiminin azalmasında finansal krizin de etkisi olabilir (Doran ve Digiusto, 2011).

Hall ve Chikritzhs, devletin alkopop türü içeceklere yüksek vergi uygulaması durumunda, genç bireylerin taleplerini karşılayacak daha yüksek alkol oranı içeren ve daha ucuz ve kalitesiz olan içkiler tercih etmeye başladıklarının görüldüğü ve vergi arttırıldıktan sonra alkopop satışının önemli derecede azaldığı ancak bira ve diğer yüksek alkollü içeceklerin tüketiminin ise artış gösterdiğini tespit etmişlerdir (Hall ve Chikritzhs, 2011, s.1137).

Gifford ise Alkopop'un elde edilebilirliğini azaltmanın, büyük ihtimalle toplam alkol tüketimi üzerinde etkili olmayacağını ve bu nedenle alkolle ilişkili sorunların, diğer alkol tüketim davranışları yaygın kaldığı sürece değişmeyeceğini çünkü, yüksek oranlarda alkopop vergisi uygulanmalarının kaçak alkol üretimini arttırdığının da bir gerçek olduğunu ifade etmiştir (Gifford, 1997, s.75). Kaçak alkol üretimi de sağlığı tehdit etmektedir. Bireylerin ticaretlerini gayri resmi sektörlere yöneltmesi ise kaçakçılığının artmasına ve alkopop tüketimini kısıtlayıcı etkisinin sınırlı düzeyde kalmasına yol açmaktadır. Kaçakçılığın artması ise devletin vergi gelirlerinin azalmasına yol açmaktadır (Sirico, 1995, s.4).

Kisely ve diğerleri tarafından yapılan bir çalışmada da, sadece tek bir türdeki alkollü içeceğin vergilendirilme-

sinin genel olarak tüm alkol tüketimini azaltmada etkili olacağına şüpheli olduğunu, genç bireylerin daha ucuz ve potansiyel olarak daha etkili olan içeceklere doğru tercihlerini değiştirdiklerini, tek bir içeceğin vergisini arttırmanın alkolle ilgili zararları azaltmadığı dolayısıyla, vergi artışının yanı sıra diğer önlemlerin de (Örneğin, içme yaşı sınırının arttırılması, reklamların daha etkin şekilde düzenlenmesi gibi) alınması gerektiğini ifade etmişlerdir (Kisely vd., 2011, s. 690-692).

Jha ve diğerleri alkopop vergilerinin gençlerin alkol tüketimini önlemede sınırlı etkisinin olması, devletleri vergi politikası dışında başka araçlara da başvurmasını gerektirdiğini, alkollü içeceklerin reklâm ve promosyonu yasaklama, medya aracılığı ile alkol zararlarını anlatan bilgiler yayınlamak, alkol içiciliğine ve satışına yaş sınırı getirilmesi ile alkollü içkilere erişimin kısıtlanması uygulamaları gibi diğer önlemlerin de alınmasının gerekliliği konusunda görüş belirtmişlerdir (Jha vd., 1999).

Alkopop türü içeceklere uygulanan ilave vergiler, bu ürünlerin tüketiminin azalmasına neden olmuş, ancak toplam alkol tüketim miktarında önemli bir değişikliğe yol açmamıştır. Bu durum toplam alkol tüketiminin azaltılmasında, tek ürün bazlı vergilemenin yeterli olmadığını göstermektedir. Alkolle ilgili sorunlardan koruyan etkili bir alkol politikasının temel hedefi şu şekilde belirlenmelidir. Tek bir alkol türü üzerine uygulanan özel vergi artışı yerine, toplam alkol tüketimi miktarını azaltacak bir şekilde genel bir vergi artışı yapılmalıdır. Elde edilen gelir *alkol bağımlılığının tedavisi*, alkol kullanımının yol açtığı zararı azaltma ya da *genel sağlık faaliyetlerinin desteklenmesi için tahsis edilmelidir* (WHO, 2007, ss.12-14).

Sonuç

Alkol tüketimini azaltmada alkopop vergisinin bir araç olarak kullanılmasının etkinliğine dair kesin bir kanıt bulunmamaktadır. Genç bireylerde alkol tüketiminin fiyat esnekliği, yaşlılara göre daha fazladır. Çünkü gençlerin mali kaynakları daha sınırlıdır. Bu nedenle gençler ürün fiyatlarına duyarlıdır ve ürün fiyatı artınca alkopop türü içecekleri daha az tüketmeye başlamaktadır. Buna karşılık alkol tüketimi bağımlılık yaratıcıdır ve bireylerin tercihleri vergi sonrası fiyat artışları nedeniyle çok fazla değişiklik göstermemektedir. Bu nedenle alkol tüketimine yönelik bu dar müdahaleci vergi politikası, genç bireyler arasında alkol tüketimini azaltmamaktadır. Vergi sonrası

alkopop tüketimindeki azalma, diğer alkollü içeceklerin tüketiminin artması ile ikame edilmektedir.

Yüksek oranlarda alkopop vergisi uygulamaları kaçak alkol üretimini artırmakta, kaçak alkol tüketimi de sağlığı tehdit etmekte ve kaçakçılığın artması ise devletin vergi gelirlerinin azalmasına yol açmaktadır.

Dolayısıyla alkolle ilgili sorunlardan koruyan etkili bir alkol politikasının gerçekleştirilebilmesi için, tek bir alkol türü üzerine uygulanan özel vergi artışı yerine, toplam alkol tüketim miktarını azaltacak şekilde genel bir vergi artışı yapılması yoluna gidilmelidir. Ayrıca alkollü içeceklerin reklam ve promosyonun yasaklanması, medyada alkolün zararlarını anlatan bilgilerin yayınlanması, alkol içiciliğine ve satışına ilişkin yaş sınırının getirilmesi gibi diğer önlemlere de başvurulması suretiyle toplam alkol tüketiminin azaltılması sağlanmalıdır.

Kaynakça

- Black, P. ve Mohamed, A. (2006).** "Sin" Taxes and Poor Households: Unanticipated Effects. *South African Journal of Economics*. 74 (1): 131-136.
- Bundesministerium der Finanzen(2005).** *Bericht der Bundesregierung über die Auswirkungen des Alkopopsteuergesetzes auf den Alkoholkonsum von Jugendlichen unter 18 Jahren sowie die Marktentwicklung von Alkopops und vergleichbaren Getränken*. <http://www.drugscouts.de/sites/default/files/file/Alkopopsteuerbericht.pdf>, erişim tarihi, 12.11.2012).
- Chikritzhs, T.N., Dietze, P.M., Allsop, S.J., Daube, M.M., Hall, W.D., Kypri, K., (2009).** The "Alcopops" Tax: Heading in the Right Direction. *The Medical Journal of Australia*, 190 (6):293-294.
- Chaloupka, F.J., Grossman, M., Saffer, H., (2002).** The Effects of Price on Alcohol Consumption and Alcohol-Related Problems. *Alcohol Research & Health*, 26 (1): 22-34 <http://pubs.niaaa.nih.gov/publications/arh26-1/22-34.htm>, erişim tarihi, 22.10.2012.
- Crawford, A., ve Allsop, D.T. (1996).** Designer Drinks and Drunkenness Among Schoolchildren. Study Left Several Questions Unanswered. *British Medical Journal*, 313(7069): 1397-1398.
- Das Schweizerische Steuersystem. (2011).**erişim. <http://www.news.admin.ch/NSBSubscriber/message/attachments/21675.pdf>
- DFAA: Properly Classifying and Taxing Alcopops: A Position Paper of Drug-Free Action Alliance.** <http://www.drugfreeactionalliance.org/files/alcopopsfinal.pdf>, erişim tarihi, 28.11.2012.
- Doran, C.M., Shakeshaft, A.P. (2008).** Using Taxes to Curb Drinking in Australia. *Lancet*, 372: 701-702.
- Doran, C.M. ve Digiusto, E. (2011).** Using Taxes to Curb Drinking: A Report Card on the Australian Government's Alcopops Tax. *Drug and Alcohol Review*. doi: 10.1111/j.1465-3362.2011.00309.x, <http://www.nabca.org/News/Files/Alcopop%20Taxes%20in%20Australia.pdf>
- Gifford, A. (1997).** Whisky,Margarine,and Newspapers: A Tale of Three Taxes. William F. Shughart II (Ed.), *Taxing Choice* içinde (s.75-90). Oakland, CA.
- Hall, W. ve Chikritzhs, T. (2011).** The Australian Alcopops Tax Revisited. *Lancet*, 377(9772): 1136-1137.
- Hyman, N.D. (1999).** *Public Finance: A Contemporary Application of Theory to Policy* (6. Baskı). Dryden Pres.
- Jha, P., Beyer, J., Heler, P S. (1999).** *Death and Taxes Economics of Tobacco Control,Finance & Development*. <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/1999/12/jha.htm>, erişim tarihi, 22.11.2012.
- Kisely, S.R., Pais, J., White, A., Connor, J., Quek, L.H., Crilly, J.L., Lawrence, D. (2011).** Effect of the Increase in "Alcopops" Tax on Alcohol-Related Harms in Young People: A Controlled Interrupted Time Series. *The Medical Journal of Australia*, 195(11-12): 690-693.

- Leeming, D., Hanley, M., Lyttle, S. (2002).** Young People's Images of Cigarettes, Alcohol and Drugs. *Drugs-Education Prevention and Policy*, 9(2):169 – 185.
- Metzner, C. (2007).** *Eine Analyse des Zusammenhangs zwischen dem Konsum von Alkopops und dem Problemverhalten von Jugendlichen.* <http://epub.uni-regensburg.de/10571/1/MetznerDissertation.pdf>, erişim tarihi, 20.09.2012.
- Metzner, C. ve Kraus, L. (2008).** *The Impact of Alcopops on Adolescent Drinking: A Literature Review.* *Alcohol & Alcoholism*, 43(2): 230-239. doi:10.1093/alcalc/agm148. <http://alcalc.oxfordjournals.org/content/43/2/230.full.pdf>, erişim tarihi, 18.10.2012.
- Müller, S., Piontek, D., Pabst, A., Baumeister, S.E., Kraus, L. (2010).** Changes in Alcohol Consumption and Beverage Preference Among Adolescents After the Introduction of the Alcopops Tax in Germany. *Addiction*, 105(7):1205-1213. doi:1111/j.1360-0443.2010.02956.x. http://www.ift.de/literaturverzeichnis/Mueller_et_al_2010_Addiction.pdf, erişim tarihi, 30.10.2012.
- Özçelik, F., İç, E. (1998).** Türkiye'de Alkollü İçki Sanayii. *Gıda Mühendisliği Dergisi*, 5:17-19.
- Roberts, C., Blakey, V., Tudor-Smith, C. (1999).** The Impact of "Alcopops" on Regular Drinking by Young People in Wales. *Drugs: Education, Prevention and Policy*, 6(1): 7 – 15.
- Romanus, G. (2000).** Alcopops in Sweden —A Supply Side Initiative. *Addiction*, 95(4): 609 – 619.
- SFA. Trends im Tabak-, Alkohol- und Cannabisgebrauch von 1986 bis 2006 bei Jugendlichen in der Schweiz.** Lozan. http://www.hbsc.ch/pdf/hbsc_bibliographie_169.pdf, erişim tarihi 5.11.2012.
- Sirico, R. (1995).** *The Sin Tax: Economic and Moral Considerations.* The Action Institute. Occasional Paper 5.
- Srizastava, P. ve Zhao, X. (2010).** What do the Bingers Drink? Micro-Unit Evidence on Negative Externalities and Drinker Characteristics of Alcohol Consumption by Beverage Types. *Economic Papers: A journal of applied economics and policy*, 29(2):229-250.
- Steuern von A bis Z. (2011).** erişim, http://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Downloads/Broschueren_Bestellservice/steuern-von-a-z.pdf?__blob=publicationFile&v=8
- Yelvington, B. (1997).** *Excise Taxes In Historical Perspective.* The Predatory Politics of Fiscal Discrimination. William F. Shughart II (Ed.), *Taxing Choice* içinde (234-245).
- Wicki, M., Gmel, G., Kuntsche, E., Rehn, J., Griching, E. (2006).** Is Alcopop Consumption in Switzerland Associated With Riskier Drinking Patterns and More Alcohol-Related Problems?. *Addiction*, 101(4):522–533.
- World Health Organization. (2004).** Global Status (Report). Geneva: Alcohol Policy, World Health Organization.
- World Health Organization (2007).** *Financing Health Promotion2007* (Report:4). Geneva. http://www.who.int/health_financing/documents/dp_e_07_4-health_promotion.pdf, erişim tarihi, 25.01.2013 http://www.yesilay.org.tr/wpcontent/uploads/Raporlar/ab_de_alkol_kontrolu_konsey_karari.pdf, erişim tarihi, 03.12.2012.